گفت‌وگوی «شرق» با ۲ نفر از نمایندگان جریان اپوزیسیون در پارلمان ارمنستان

ایران به جای دولت ما از منافع ارمنستان دفاع می‌کند

باکو اراضی اشغالی آرتساخ را به مکانی برای جولان اسرائیل علیه ایران تبدیل کرده که غیر قابل قبول است و این منطقه به‌هیچ‌عنوان نباید برای اهداف شوم کشور ثالثی مورد استفاده قرار بگیرد، به‌ویژه علیه ایران

عبدالرحمن فتح‌الهی: «آنا مگردیچیان» و «گقام مانوکیان»، دو نفر از نمایندگان جریان اپوزیسیون در پارلمان ارمنستان هستند که با حضور آنها در تهران فرصتی دست داد تا «شرق» در گفت‌وگو با این دو چهره سیاسی کشور دوست و همسایه به بررسی دقیق‌تر وضعیت داخلی ارمنستان، تحولات قفقاز جنوبی و قره‌باغ و مهم‌تر از همه روابط تهران - ایروان بپردازد. در کنار آن سعی شده است واکاوی عمیق‌تری از نقش جریان اپوزیسیون ارمنستان برای بهره‌گیری از نقش ایران در معادلات جدید منطقه هم داشته باشیم. «آنا مگردیچیان» علاوه بر نمایندگی پارلمان ارمنستان، از ائتلاف «افتخار دارم» و عضو حزب جمهوری‌خواه ارمنستان، حقوق‌دان و وکیل دادگستری و استاد دانشگاه دولتی ایروان در رشته حقوق و وکالت است. گقام مانوکیان هم در کنار نمایندگی مجلس، از «ائتلاف ارمنستان» و عضو شورای مرکزی حزب «داشناکسوتیون»، کارشناس و تحلیلگر مسائل ترکیه نیز هست که ریاست شبکه تلویزیونی «یرکیر مدیا» در ارمنستان را هم برعهده دارد.

◆ با توجه به شدت انتقادات علیه نیکول پاشینیان به‌ویژه در قبال عملکردش در جنگ دوم قره‌باغ چرا دوباره او در انتخابات ۲۰۲۱ در سمت نخست‌وزیری ابقا شد. آیا جریان اپوزیسیون ارمنستان از توان لازم سیاسی برای برکناری پاشینیان برخوردار نیست؟

گقام مانوکیان: نیکول پاشینیان پس از اتمام جنگ، با جامعه‌ای روبه‌رو بود که به دلیل شوک حاصل از نتایج جنگ نمی‌توانست اوضاع را به‌درستی درک کرده و بسنجد. از طرف دیگر پاشینیان در زمان انتخابات فوق‌العاده پارلمانی دارای همه منابع و امکانات دولتی به نفع خود بود و از همه مهم‌تر اینکه حزب او درباره حق تعیین سرنوشت مردم قره‌باغ و بازپس‌گیری شهرهای «شوشی» و «هادروت» وعده‌هایی به مردم داد که بعدها کاملا برعکس آن عمل کردند. درواقع او و حزبش مردم را فریب دادند و بعد از انتخاب مجدد ۱۸۰ درجه سیاست خود را تغییر داد. از طرف دیگر متأسفانه اپوزیسیون ارمنستان به دلایل گوناگون ازجمله نداشتن منابع کافی هنوز موفق نشده تا این دولت را از کار برکنار کند؛ ولی همچنان هدف اصلی اپوزیسون به شمار می‌رود.

آنا مگردیچیان: من فکر می‌کنم دلیل انتخاب مجدد پاشینیان دو عامل اصلی داشت؛ عامل نخست «ترس» و عامل دوم «فریب» بود. پاشینیان پس از جنگ مردم را با عامل جنگ مجدد در صورت روی‌کارآمدن دولتی ملی‌گرا ترساند. دوم عامل فریب بود. برنامه‌ای که پاشینیان ارائه داد، یک برنامه احساسی بود که در آن وعده بازپس‌گیری مناطق اشغالی آرتساخ ازجمله هادروت و شوشی را می‌داد. حال از شما می‌پرسم کدام ارمنی چنین نمی‌خواست؟! در سوی دیگر فراموش نکنیم که پاشینیان همچنین با بازداشت‌های گسترده فضای ترسی در جامعه ارمنستان ایجاد کرده بود. فیلم‌های بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد پاشینیان در زمان تبلیغات انتخاباتی مخالفانی که او را در خیابان به خیانت متهم می‌کردند، چگونه تهدید به برخورد کرده است. باید بسیار واضح و روشن بگوییم که بله متأسفانه امروز اپوزیسیون قدرت برکناری پاشینیان را ندارد.

◆ به باور ناظران ضعف عملکرد پاشینیان و تمرکز روسیه در جنگ اوکراین زمینه مناسبی برای آمریکا فراهم آورده تا برخلاف رویه‌های قبلی ورود جدی‌تری به مناقشه قره‌باغ داشته باشد. اهداف کاخ سفید از این میانجیگری در قفقاز جنوبی، محاصره روسیه است یا حضور در نزدیکی مرزهای ایران یا هر دو یا پای دلایل دیگری در میان است؛ چون نیم‌نگاه واشنگتن برای ترسیم مناسبات جدید ژئوپلیتیک و امنیتی در قره‌باغ بدون حضور تهران و مسکو هم مطرح است.

گقام مانوکیان: سیاست آمریکا در قفقاز تثبیت حضور خود و سیاست بیرون‌راندن روسیه و فشار بر ایران است که سابقه طولانی دارد؛ ولی این بار به دلیل وجود شخصی مثل پاشینیان در ارمنستان امکان‌پذیر شده است و سیاست خارجی جمهوری ارمنستان هم به حضور و دخالت آمریکا کمک شایانی می‌کند؛ ولی باید بگوییم که نباید عجله کرد. اوضاع اوکراین طبیعتا بر این پروسه تأثیرگذار است؛ ولی زود است که پیش از موعد به پیشبرد سیاست‌های آمریکا در منطقه بپردازیم. همواره اکثر مراکز قدرت جهانی به دنبال منافعی در ارمنستان بوده‌اند. متأسفانه امروز در ارمنستان ما با دولتی سروکار داریم که بیگانه‌پرست است و منافع ملی و امنیتی ارمنستان را نادیده می‌گیرد. در واقع ارمنستان امروز در مذاکرات به‌اصطلاح «صلح»، پشت میز قرار ندارد؛ بلکه روی میز گذاشته شده است و دیگران برای سرنوشت آن تصمیم می‌گیرند. موردی که تا سال ۲۰۱۸، یعنی قبل از تغییر دولت و حکومت وجود نداشت. این موضوع برای ما بسیار دردناک است و جامعه ارمنستان نیز امروز هیچ اطمینانی بابت اینکه نماینده ارمنستان در مذاکرات از منافع ملی ما دفاع کند، ندارد. به ما چنین القا می‌کنند که موضوع اوکراین باعث تشدید چنین وضعی در ارمنستان شده است؛ اما مگر در گذشته اتفاقات مشابهی رخ نداده بود. مثلا به جنگ گرجستان و روسیه و مسئله کریمه اشاره کنم که در آن زمان دولت‌های قبلی توانستند تعادل منافع را برقرار کنند؛ زیرا به‌خوبی درک می‌کردیم که منافع ملت ارمنی در کجاست. امروز در جای‌جای دنیا این تفکر وجود دارد که کوچک‌ترین تنش می‌تواند برای ارمنستان تبعات بسیار سنگینی در بر داشته باشد؛ زیرا ارمنستان امروز هیچ مدافع قاطعی ندارد که از منافع آن دفاع کند.

◆ نیکول پاشینیان در ماه‌های اخیر به دنبال نوعی تحرک معنادار در حوزه دیپلماسی منطقه‌ای است؛ از حضور در مراسم رژه روسیه گرفته تا مراسم تحلیف اردوغان. واقعا نخست‌وزیر ارمنستان با حضور در این مراسم‌ها چه در سر دارد؟ آیا پای انفعال او در میان است یا سعی دارد همه را از خود راضی نگه دارد؟

گقام مانوکیان: سیاست پاشینیان تغییری نکرده است. او از روز اول اصلا سیاست تدوین‌شده‌ای نداشته است. نخست‌وزیر از روز اول سعی داشته برای همه طرف‌ها فردی دلپذیر جلوه کند. با همه طرف‌ها به زبان آنها صحبت کرده و با همه قول و قرار گذاشته است. این رفتار باعث شده است که سیاست خارجی ارمنستان با شکست گسترده روبه‌رو شود و ارمنستان را با شرایط بسیار سختی مواجه کرده است.

نیکول پاشینیان یک مسئله دارد. او در همه سفرهایش چه مسکو، چه واشنگتن یا آنکارا، بروکسل و... سعی دارد همه را از خود راضی کند تا بتواند حکومتش را حفظ کند.

◆ جریان اپوزیسیون ارمنستان برای برون‌رفت از شرایط کنونی به جز نقد نیکول پاشینیان چه راهکار و برنامه عملی و واقع‌بینانه‌ای دارد؟

گقام مانوکیان: اپوزیسون ارمنستان سال گذشته در زمان جنبش مقاومت بسیار صریح اعلام کرده است که هدف اصلی آن مانع‌شدن از تحمیل سند کاپیتولاسیون جدید برای ارمنستان و قرارگرفتن آرتساخ در تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان است و این برای رسیدن به این خواسته تنها رهایی از این دولت است که کماکان برنامه اصلی اپوزیسیون است. من بارها گفته‌ام که امروز در ارمنستان چنان وضعیتی ایجاد شده که از طریق اجرای سیاست‌های کلاسیک، امکان فعالیت وجود ندارد؛ زیرا امروز در ارمنستان دولت و حکومت وجود نداشته؛ بلکه افرادی بر سر کار هستند که در همه زمینه‌ها کشور را با شکست روبه‌رو کرده و برای حفظ قدرت خود دست به هر کاری خواهند زد. آیا امروز می‌توان از طریق انتخابات مجدد یا گفت‌وگو مسئله را حل کرد، باید بگویم خیر؛ اما هدف اپوزیسیون پارلمانی کماکان یکی است و آن هم خلاص‌شدن از دولت کنونی و شخص پاشینیان است. البته باید بگوییم که اپوزیسیون امروز تنها احزاب پارلمانی و بیرون پارلمانی نیستند؛ بلکه امروز بزرگ‌ترین اپوزیسیون مردم ارمنستان هستند که طبق آخرین نظرسنجی مؤسسه گالوپ مخالف سیاست پاشینیان در قرارگرفتن آرتساخ در تمامیت ارضی جمهوری آذربایجان بوده‌اند. ما باید سعی کنیم این جامعه و افکار عمومی را تجمیع کرده و نهایت استفاده را از آن ببریم.

◆ جریان اپوزیسیون ارمنستان برنامه‌ای در حوزه قانون‌گذاری و نیز در حوزه اجتماعی و رسانه‌ای دارند که بتوانند از ظرفیت‌های منطقه‌ای و به‌ویژه نگاه به روابط با ایران در زمینه فرهنگی، سیاسی، دیپلماتیک، امنیتی و... استفاده بهتری داشته باشند تا روابط تهران- ایروان تقویت پیدا کند؟

گقام مانوکیان: امروز روابط شکل‌گرفته دولت و اپوزیسیون در ارمنستان حالت عادی و نرمالی ندارد تا بتوان درباره مسائل امنیتی شکل‌گرفته درباره ارمنستان صحبت و تصمیمی واحد مثلا درباره تعمیق روابط سیاسی و نظامی با ایران گرفته شود. به‌همین‌دلیل تنها سلاح اپوزیسیون افکار عمومی است که متأسفانه در این زمینه نیز اپوزیسیون در مقابل ماشین تبلیغاتی دولت ضعیف بوده و امکانات آن را ندارد؛ اما اپوزیسیون در مبارزه با این دولت سعی می‌کند از همه امکانات اندک باقی‌مانده استفاده کند و چنین مسائلی را مطرح کند. در طول دو سال گذشته باید بگویم که اعلامیه‌های اپوزیسیون درباره روابط ایران و ارمنستان تأثیر مثبت خود را داشته است و بی‌دلیل نیست که طبق نظرسنجی‌های اخیر مؤسسه گالوپ مردم ارمنستان دید مثبتی نسبت به ایران داشته و انتظارات بیشتری از ایران درباره مسائل سیاسی و نظامی دارند. پاسخ روشن است. اپوزیسیون ارمنستان مانند تمامی اپوزیسیون‌های مشابه در دنیا آن قدرت و ابزار لازم را ندارد که بتواند بر سیاست خارجی تأثیرگذار باشد و بتواند برنامه‌هایی برای برقراری برخی روابط با یک کشور دیگر پیشنهاد یا اجرا کند. طبق قانون اساسی ارمنستان، حزب حاکم و دولت است که برنامه‌ها را تدوین و اجرا می‌کند و امروز در پارلمان ارمنستان حتی اپوزیسیون قادر نیست یک لایحه اقتصادی ساده را نیز به صحن علنی مجلس ببرد، زیرا در کمیسیون مربوطه که اکثرا شامل اعضای حزب حاکم هستند، وتو و مخالفت می‌شود. اپوزیسیون ارمنستان تنها می‌تواند از طریق تریبون پارلمان و دیگر فضاهای رسانه‌ای این موضوعات را مطرح کند که ما در همین راستا عمل می‌کنیم. از طرف دیگر ارمنستان امروز مسئله حفظ موجودیت خود را دارد و اپوزیسیون ارمنستان با داشتن منابع بسیار کمی نخست به حل این مسئله می‌پردازد. خرج‌کردن تمامی این منابع محدود در چندین جهت برای اپوزیسیون ارمنستان امکان‌پذیر نیست و ما باید تمامی سعی خود را در جهت تغییر حکومت به کار بگیریم. امروز که ما با شهروندان خود صحبت می‌کنیم، اکثرا می‌گویند که ارمنستان امروز متحدی ندارد، زیرا همه را به نوعی از خود رنجانده است. ازاین‌رو ما نخست باید به تغییر حکومت بیندیشیم. سپس با روی‌کارآمدن یک دولت ملی‌گرا به فکر پیمان‌های استراتژیک با متحدان خود باشیم.

◆ چرا با وجود آنکه تنها ایران قاطعانه و صریح مکررا با هرگونه تغییر مرزها و قطع سرزمینی ایران و ارمنستان مخالف است، در مجلس جریان اپوزیسیون هیچ حمایت قانونی‌ای از تهران ندارد؟

گقام مانوکیان: با این پرسش موافق نیستم، زیرا شما درباره فعالیت ما در پارلمان ارمنستان اطلاع چندانی ندارید. اپوزیسیون در زمان نشست‌های غیرعلنی به‌خصوص در نشست‌های تخصصی کمیسیون سیاست خارجی و امنیتی پارلمان بسیار صریح چنین مواردی را مطرح می‌کند. در بسیاری از موارد پاسخ‌های حزب حاکم برای ما ناکافی بوده، ولی دوباره تکرار می‌کنم که چنین مسائلی که به امنیت ارمنستان و آرتساخ مربوط می‌شود، همچنان در اولویت برنامه‌های اپوزیسیون جای داشته و کوتاه نخواهیم آمد. اپوزیسیون ارمنستان از تریبون‌های مختلف و به صورت مکرر درخصوص تعمیق روابط و پیشنهادات ایران صحبت می‌کند. امروز حزب حاکم در پارلمان ارمنستان اصولا اجازه هیچ بحثی درباره مسائل امنیتی مربوط به ارمنستان و آرتساخ را در پارلمان نمی‌دهد، چه برسد که ما بخواهیم طرح یا لایحه‌ای پیشنهاد کنیم که در همان کمیسیون مربوطه جلوی آن گرفته می‌شود. من شخصا بارها در سخنانم از کشور دوست و برادر جمهوری اسلامی ایران بابت مواضع طرفدارانه خود قدردانی کرده‌ام و بارها گفته‌ام که دولت امروز ارمنستان کار را به جایی رسانده که به جای آنکه ما به دنبال منافع خود باشیم و از استان هم‌مرز با ایران یعنی سیونیک دفاع کنیم، این ایران است که از منافع ما دفاع می‌کند. و این جای قدردانی بسیار دارد.

◆ چرا اپوزیسیون قانونی برای طرح امنیتی بین ایران و ارمنستان بر سر سیونیک ندارد؟

آنا مگردیچیان: اگر این پرسش شما مشخصا به مسئله اتحاد نظامی- سیاسی مشترک مربوط می‌شود، باید بگوییم که طبق قانون اساسی ارمنستان اپوزیسیون و هیچ نماینده‌ای در پارلمان توانایی ارائه لایحه در این موارد را ندارد و اصولا ابزاری هم در اختیار ندارد تا دولت و وزارت دفاع را به چنین کاری مجبور کند. ما تنها می‌توانیم از دولت سؤال کنیم و می‌توانیم بر افکار عمومی تأثیرگذار باشیم. وزارت دفاع ارمنستان خود تصمیم می‌گیرد که با چه کشوری پیمان نظامی داشته باشد و از چه کشوری چه سلاحی خریداری کند. ازاین‌رو تمام مسئولیت و عواقب نیز بر عهده دولت است. اگر اشتباه نکنم، در ایران نیز نمایندگان مجلس نمی‌توانند لایحه‌ای در برخی زمینه‌های دفاعی و امنیتی به دولت و وزارت دفاع پیشنهاد کنند. همچنین باید اضافه کنم که ما (اپوزیسیون) در دیدارهای مختلفی که با اعضای سفارت جمهوری اسلامی ایران در ارمنستان داشته‌ایم، پیشنهادهای مختلفی مطرح کرده‌ایم که اعضای محترم سفارت ایران ضمن پذیرش پیشنهادهای ما گفته‌اند نمی‌توانند آن موارد را اجرا کنند، زیرا این دولت ارمنستان است که طرف همکار دولت جمهوری اسلامی ایران است و این پیشنهادها باید از سوی دولت ارمنستان ارائه شود.

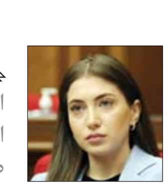

آنا مگردیچیان: من بشخصه بارها در سخنانم از کشور دوست و برادر، جمهوری اسلامی ایران بابت مواضع طرفدارانه خود قدردانی کرده‌ام و بارها هم گفته‌ام که دولت امروز ارمنستان کار را به جایی رسانده که به جای آنکه ما به دنبال منافع خود باشیم و از استان هم‌مرز با ایران یعنی سیونیک دفاع کنیم، این ایران است که از منافع ما دفاع می‌کند و این جای قدردانی بسیار دارد

◆ به‌لحاظ حقوقی ادعا بر سر کریدور موهوم و جعلی در زنگه‌زور از طرف آذربایجانی تا چه حد خوانش قانونی دارد؟ چون برخی موضوع دالان لاچین به‌ازای زنگه‌زور را مطرح می‌کنند؟

آنا مگردیچیان: آذربایجان نمی‌تواند هیچ‌گونه ادعایی بر مبنای حقوقی داشته باشد، زیرا در هیچ سندی اشاره‌ای به آن نشده است و باکو این اجازه را ندارد تا مرزهای بین‌المللی ارمنستان را مورد شک و تردید قرار دهد. این موضوع باید هرچه‌زودتر از تمامی مذاکرات خارج شود. مرزهای بین‌المللی ارمنستان نمی‌تواند مورد مذاکره قرار بگیرد. اما درمورد کریدور لاچین باید گفت که این کریدور تنها راه ارتباطی استپاناکرت به ایروان است که خود الهام علی‌اف در تفاهم‌نامه نهم نوامبر ۲۰۲۰، امضای خود را زیر آن گذاشته است و باید در آن تردد آزاد صورت گیرد و این کریدور ارتباطی با زیاده‌خواهی‌های باکو ندارد.

اصطلاح (کریدور زنگزور) در هیچ سند حقوقی و رسمی ارمنستان وجود ندارد، زیرا طبق قانون اساسی هیچ رئیس‌جمهور یا نخست‌وزیری نمی‌تواند درباره تمامیت ارضی ارمنستان شخصا تصمیم بگیرد و طبق قانون اساسی تنها از طریق رفراندوم عمومی است که برای چنین مسائلی می‌توان تصمیم گرفت و چنانچه شخصی به‌تنهایی در این مورد تصمیم بگیرد، طبق همان قانون اساسی مجرم تلقی می‌شود. تا به امروز نیز نیکول پاشینیان در چندین مورد این قانون را نقض کرده که روزی بابت آن باید پاسخ‌گو باشد. اما موضوع کریدور لاچین بعد از جنگ ۴۴ روزه به وجود آمد که پاشینیان به‌صورت یک‌جانبه و با دلایل نامعلوم نیروهایش را از بردزور (لاچین) عقب کشید و باعث چنین وضعی شد.

◆ چرا از ظرفیت نیروهای کارشناس ایرانی و چهره‌های سیاسی ایرانی در رسانه‌های ارمنستانی برای روشنگری هرچه بیشتر استفاده نمی‌شود؟

آنا مگردیچیان: در پاسخ به این سؤال هم باید بگوییم که اطلاعات شما در این زمینه کامل نیست، زیرا نخست در خبرگزاری‌ها و شبکه‌های تلویزیونی ارمنستان به دلیل مشکلات داخلی فرصت پرداختن به دیگر مسائل منطقه‌ای و بین‌المللی نیست و چنین برنامه‌هایی اصولا کم تهیه می‌شوند؛ اما همین خبرگزاری‌ها و شبکه‌ها در ماه‌های اخیر در برنامه‌های خود بارها نقل قول‌هایی از کارشناسان ایرانی مطرح کرده‌اند و چندین بار هم کارشناسان ایرانی در این برنامه‌ها حاضر بوده‌اند.

◆ چرا حضور و رفت و آمد چهره‌های ارمنستانی به‌خصوص از سوی جریان اوپوزیسیون به ایران کم است؟

آنا مگردیچیان: همین که امروز ما دو نفر از نمایندگان اپوزیسیون در ایران حضور داریم، نشان می‌دهد که رفت و آمدها وجود دارند. باید به اطلاع برسانم که پس از گشایش کنسولگری ایران در شهر قاپان ارمنستان نیز برنامه‌های بیشتری برای این رفت و آمدها تدوین شده که ما از این به بعد شاهد آن خواهیم بود.

گقام مانوکیان: در پاسخ به پرسش شما باید بگویم تنش‌های جمهوری آذربایجان با ایران لایه‌های مختلفی دارد که بخشی از آن مربوط به سیاست خصومت خارجی علیه ایران است که باکو اراضی اشغالی آرتساخ را به مکانی برای جولان اسرائیل علیه ایران تبدیل کرده که غیر قابل قبول است و این منطقه به‌هیچ‌وجه نباید برای اهداف شوم کشور ثالثی مورد استفاده قرار بگیرد؛ به‌ویژه علیه ایران

در پاسخ به این سؤال باید بگویم که همین موضوع درمورد دیگر کشورهای دوست ارمنستان نیز صادق است و باید گفت که هرقدر هم این رفت و آمدها زیادتر شوند، باز به نظر می‌آید که کم خواهد بود و کار بسیاری باید صورت گیرد. باز تکرار می‌کنم زمانی که کشور شما با مسئله موجودی روبه‌رو است، بحث افزایش روابط با دیگر کشورها در اولویت دوم قرار می‌گیرد.

◆ چرا در نظرسنجی اخیر مؤسسه گالوپ اعتماد ارمنستان به ایران کم شده است؟

آنا مگردیچیان: در دو نظرسنجی اخیر مؤسسه گالوپ درخصوص ارمنستان و تفاوت آرا در این نظرسنجی نشان‌دهنده آن نیست که اعتماد به ایران کم شده، بلکه نشان‌دهنده آن است که این اعتماد کماکان در سطح وسیع وجود دارد. زیرا شرایط ارمنستان در زمان نظرسنجی ماه ژانویه با امروز بسیار فرق می‌کند، زیرا در آن زمان از طرف ایران اظهارات فعال‌تری درخصوص مرز تاریخی ایران و ارمنستان شاهد بودیم که امروز کمتر است و به همین دلیل آمار نیز کم شده است. باید به اطلاع برسانم که در نظرسنجی مؤسسه گالوپ هدف اصلی پرسش درخصوص ایران نبوده است بلکه هدف سنجش افکار عمومی ارمنستان است تا بفهمند که مردم تا چه حد به سیاست‌های دولت ارمنستان اعتماد دارند. تعداد کثیری از مردم جمهوری ارمنستان حل مسائل امنیتی ارمنستان را به کشورهای مختلف پیوند می‌زند که در شرایط مختلف این آمار نیز تغییر می‌کند و هدف اصلی این نظرسنجی سنجش میزان مشروعیت دولت ارمنستان بوده و پرسش میزان اعتماد به ایران به‌صورت غیرمستقیم مطرح شده است.

◆ طی ماه‌های اخیر روابط ایران و آذربایجان با تنش‌های سیاسی همراه بوده است که گاهی برخی از ناظران بستر برای تنش نظامی را هم در صورت تشدید این اختلافات دور از ذهن نمی‌دانند. در این راستا برخی هم سناریوی اوکراین‌سازی را از طریق آذربایجان برای ایران محتمل می‌دانند تا تهران نیز مانند مسکو و پوتین در دام جنگ با باکو گرفتار شود. این سناریو تا چه درست است؟

آنا مگردیچیان: اول از همه باید از خدا بخواهم که هیچ‌وقت ایران درگیر یک جنگ نشود و از آن دسته افرادی هستم که به‌جای اینکه بخواهم دشمنم در تنگنا قرار بگیرد، می‌خواهم که کشور دوست و برادر ایران اذیت نشود. اما در پاسخ به پرسش باید بگویم که تنش‌های آذربایجان با ایران لایه‌های مختلفی دارد که بخشی از آن مربوط به سیاست خصومت خارجی علیه ایران است که باکو اراضی اشغالی آرتساخ را به مکانی جهت جولان اسرائیل علیه ایران تبدیل کرده که غیرقابل قبول است و این منطقه به‌هیچ‌عنوان نباید برای اهداف شوم کشور ثالثی مورد استفاده قرار بگیرد، به‌ویژه علیه ایران. من کارشناس روابط بین‌الملل نیستم تا در این خصوص پاسخ کارشناسی بدهم ولی از صمیم قلب نمی‌خواهم که به ملت دوست و برادر ایران آسیبی برسد. در دنیای پراغتشاش امروز اگر خدایی ناکرده چنین مسئله‌ای رخ دهد، با اطمینان می‌گویم که مردم ارمنستان آگاهانه در کنار مردم ایران خواهند ایستاد.

◆ آنکارا و مشخصا رجب طیب اردوغان از جنگ دوم قره‌باغ در سپتامبر سال ۲۰۲۰، اولویت خود را در قفقاز جنوبی بر دسترسی زمینی ترکیه به جمهوری آذربایجان، دریای خزر و در ادامه آسیای میانه و آسیای جنوب شرقی قرار داده است؛ به همین دلیل محور تحرکات آنکارا در ماه‌های اخیر بر اشغال استان سیونیک از طریق آذربایجان با هدف ایجاد دالان موهوم و جعلی زنگه‌زور بازمی‌گردد. شما تا چه حد این تحلیل را درست می‌دانید؟

آنا مگردیچیان: تاریخ نشان داده است هدف و آرزوی دیرین آنکارا، گسترش و پیاده‌سازی ایده پانتورانیسم و تشکیل جهان ترک بوده و هست که البته به همت رهبران قبلی ارمنستان و سیاست خارجی آنها، بیش از ۳۰ سال مانع از آن شده‌اند و تا قبل از جنگ ۲۰۲۰ هرگز اجازه ورود ترکیه به منطقه را ندادند. متأسفانه سیاست‌های اشتباه و نابخردانه امروز دولتمردان ارمنستان باعث شد پای ترکیه به منطقه باز شود و به نیرویی فعال در منطقه تبدیل شود که یکی از اعتراضات همیشگی ما اپوزیسیون به دولتمردان کنونی همین موضوع بوده است. پان‌ترکیسم نه‌تنها در منطقه ما و برای ایران بلکه در سطح وسیع‌تری حتی برای روسیه و چین هم خطر محسوب می‌شود و ایده موهوم کریدور زنگه‌زور نیز در همین راستاست و ما به‌عنوان اپوزیسیون در تمامی مجامع بین‌المللی و دیدارهای خود به آن اشاره کرده و هر کاری از دستمان برآید برای جلوگیری از آن انجام خواهیم داد.

◆ انتصاب یک چهره امنیتی به‌عنوان وزیر امور خارجه ترکیه (هاکان فیدان) حکایت از چه نگاهی از سوی اردوغان در قفقاز جنوبی دارد؟ آیا آنکارا به دنبال استفاده از ابزار زور است؟

آنا مگردیچیان: تغییراتی که در دولت ترکیه پس از انتخابات روی داده، چند هدف دارد. نخست تثبیت حکومت اردوغان در داخل و اعمال تغییرات داخلی است که تغییر وزیر دفاع و وزیر امور داخلی یا کشور در همین راستا انجام گرفته است. مورد دوم اعمال سیاست‌های خارجی است که با انتصاب هاکان فیدان نمود یافته است و فکر می‌کنم که از این پس کشورهای غربی حضور و نقش بیشتری در ترکیه خواهند داشت که می‌تواند تأثیراتی منفی بر منطقه به‌ویژه ارمنستان و ایران داشته باشد.

◆ در ارمنستان متوجه خطر تکه‌تکه‌شدن این کشور و مهاجرت میلیونی مردم بعد از اشغال سیونیک و تحمیل دالان موهوم و جعلی زنگه‌زور هستند؟ اگر چنین است چرا حداقل اپوزیسیون نتوانسته از ظرفیت دیاسپورا در فرانسه، آمریکا و... به نحو مطلوب استفاده کند؟

آنا مگردیچیان: این‌طور پاسخ دهم که امروز بازدیدی از موزه تاریخ باستان ایران داشتم و با ورق‌زدن تاریخ چندهزارساله ایران که نقاط بسیار مشترکی نیز با تاریخ ارمنستان دارد، مشخص شد آرتساخ و استان سیونیک در دوران کلیه پادشاهان و حکومت‌ها با وجود اینکه چندصباحی تحت سلطه این کشور یا آن کشور قرار گرفته‌اند، اما همواره حالت خودمختار داشته‌اند و خدایی ناکرده در صورت اشغال سیونیک باید بگوییم مردم آنجا کوتاه نخواهند آمد و مبارزه خواهند کرد. اما در مورد ظرفیت دیاسپورا باید بگویم تمامی تشکیلات ما در دیاسپورا یک هدف واحد را دنبال می‌کنند که آن‌هم دفاع از امنیت مردم ارمنی چه در آرتساخ و چه در ارمنستان و دفاع از تمامیت ارضی ارمنستان است. دیاسپورا کماکان به‌عنوان ابزار و اهرم فشار در کشورهای مختلف فعالیت می‌کند و در کنار مردم ارمنستان است.

متأسفانه مصیبت‌های امروز ما چنان عمیق است که می‌توانم با یک مثال به این پرسش شما پاسخ دهم. سال‌های متمادی ترکیه و جمهوری آذربایجان سعی کرده‌اند که با عناوین مختلف به مبارزه علیه دیاسپورای ارمنی بپردازند. امروز به این دشمنان ما شخص پاشینیان نیز اضافه شده است که در راه فعالیت‌های دیاسپورا سنگ‌اندازی می‌کند. بنابراین در این شرایط ایجادشده که شخص اول ارمنستان مناطق هزاران‌ساله ارمنی را با نام جعلی آذری می‌خواند و در مذاکرات سه‌جانبه به قدرت‌های بین‌المللی می‌گوید به دیاسپورا توجه نداشته باشید و همچنین فهرستی از ارمنیان وطن‌پرست و تأثیرگذار در کشورهای مختلف که همه‌گونه برای ارتقای ارمنستان تلاش می‌کنند، تهیه کرده و مانع از ورود آنان به ارمنستان می‌شود، چگونه می‌توان از ظرفیت کامل دیاسپورا استفاده کرد.

◆ نشست آمریکا با حضور آرارات میرزویان، وزیر امور خارجه ارمنستان، جیحون بایراموف، همتای جمهوری آذربایجانی و آنتونی بلینکن، وزیر خارجه آمریکا، درباره بررسی مناقشه قره‌باغ به کجا رسید؟ چه جزئیاتی در میان است؟ آیا واشنگتن، باکو، آنکارا و تل‌آویو به دنبال تحمیل توافق مدنظر خود به ایروان هستند؟

آنا مگردیچیان: مذاکرات وزیران امور خارجه ارمنستان و آذربایجان در واشنگتن تنها یک صورت‌مسئله است. همین امروز دبیر شورای عالی امنیت ملی ارمنستان در واشنگتن است که چند روزی است درخصوص مسائلی که ما نمی‌دانیم، مذاکره می‌کند. این نشان می‌دهد که غرب و ترکیه برای امضای معاهده صلح عجله دارند. هرچقدر آنها تلاش کنند از آن به‌عنوان عهدنامه صلح یاد کنند، چنین نخواهد بود و ما معتقدیم که یک سند کاپیتولاسیون جدید خواهد بود و به جای صلح فقط بی‌عدالتی و جنگ خواهد آورد و اپوزیسیون تلاش خواهد کرد اجازه چنین کاری را ندهد. دولت تاکنون هیچ محتوایی از مذاکرات را به مردم و اپوزیسیون اطلاع نداده است؛ زیرا ما در ارمنستان با دولتی سروکار داریم که تنها به فکر منافع خود است. نمی‌خواهم این تصور را ایجاد کنم که اطلاع زیادی از محتوای آن مذاکرات دارم؛ زیرا در ارمنستان امروز شرایطی حاکم است که دولت حتی این اجازه را به ما به‌عنوان نماینده اپوزیسیون نمی‌دهد تا به این اسناد و مذاکرات دسترسی داشته باشیم. مذاکره‌کنندگان نیز گزارش کاملی از مذاکرات خود در پارلمان ارائه نمی‌دهند. بسیاری از اسناد و مدارک دولتی که طبق قانون می‌بایست در اختیار ما نمایندگان اپوزیسیون قرار گیرد، نمی‌گیرد و به دلایل بسیار مبهم، مانع‌تراشی می‌شود. علاوه بر این، دولتمردان کنونی زمانی که در سال ۲۰۱۸ به قدرت رسیدند، به وضوح اعلام کردند هر زمان سندی در مورد آرتساخ و ارمنستان وجود داشته باشد، مردم را به میادین فرامی‌خوانند و نظراتشان را جویا خواهند شد؛ اما امروز نه‌تنها چنین کاری نمی‌کنند، بلکه ما به‌عنوان نماینده پارلمان نیز اجازه دسترسی نداریم. برای مثال، مردم ارمنستان و نمایندگان پارلمان در شب نهم نوامبر ۲۰۲۰، فقط پس از امضای تفاهم‌نامه بود که از آن مطلع شدند. یا ما و مردم ارمنستان درباره اهدای ۲۱ کیلومتر از جاده گوریس- قاپان از طریق سربازان آذربایجانی مطلع شدیم. مواقعی نیز که ما درباره موضوعی پرسش می‌کنیم، می‌گویند این بر اساس توافق شفاهی بین پاشینیان و الهام علی‌اف حاصل شده است. اینکه پاشینیان و هم‌تیمی‌هایش یکدفعه و بدون اطلاع قبلی مردم و پارلمان اعلام می‌کنند تمامیت ارضی آذربایجان را همراه با آرتساخ به رسمیت می‌شناسند، گواه همه چیز است.

◆ تلاش‌های دیپلماتیک به نام برقراری صلح در قفقاز در سه سطح صورت می‌گیرد؛ روسیه، آمریکا و اروپایی‌ها. در این بین رفتار روسیه هم در منطقه با دو اتفاق تغییر یافته است؛ ملاقات‌هایی در قره‌باغ با مسئولان این منطقه و موضوع پرچم آذربایجان. آیا کرملین نگاه خود را به ایروان تغییر داده است؟

آنا مگردیچیان: در وهله نخست به دلیل موضع ارمنیان آرتساخ است که قشر حاکمیتی آرتساخ و مردم طبیعتا در این شرایط نمی‌توانند آرام بنشینند و نظاره‌گر باشند. از طرف دیگر، طبق توافق‌نامه نهم نوامبر ۲۰۲۰ که روسیه نیز آن را امضا کرده است، وظایفی دارد که نمی‌تواند از زیر آن شانه خالی کند. این موارد و خطر نابودی فیزیکی مردم آرتساخ که مسئولیت آن بر دوش نیروهای حافظ صلح روسیه است، باعث شده تا روسیه فعال‌تر شود و همچنین خصومت‌های باکو در مجامع بین‌المللی علیه روسیه نیز شدت یافته که البته امیدواریم این فعال‌شدن تداوم داشته باشد. باید تکرار کنم که تفاهم‌نامه صلحی وجود ندارد؛ زیرا این تفاهم‌نامه بر روی استخوان‌های مردم آرتساخ و ارمنستان امضا می‌شود. مردم ارمنستان قیمت صلح را می‌دانند؛ زیرا در ۳۰ سال گذشته ما توانستیم صلح واقعی و آبرومندانه را به آذربایجان تحمیل کنیم. امروز با اسارت‌گرفتن ما، نقض تمامیت ارضی ارمنستان و کشتار و وادارکردن به تمکین از ادعاهای ارضی ترکیه و آذربایجان، هرگز نمی‌توانند صلح را به ارمغان بیاورند. در مورد تغییر سیاست‌های کرملین باید گفت این ارمنستان است که نخست باید سیاست واحد و مختص به خود را داشته باشد. به نظر می‌رسد که بسیاری از کارشناسان و سیاستمداران روس و برخی دیگر از کشورها به دلایل ملاحظات دیپلماتیک، در مصاحبه‌ها و مقاله‌های خود به صورت غیرمستقیم به ما گوشزد می‌کنند که پشت سر ملت ارمنی خیانتی در حال وقوع است و این موضوع که مردم عادی و عامی ارمنستان هیچ اطلاعی از مذاکرات ندارند. دوباره تکرار می‌کنم ما ملتی هستیم که شب هشتم نوامبر به امید پیروزی خوابیدیم، ولی در نهم نوامبر با سند کاپیتولاسیون بیدار شدیم. کرملین از ارمنستان بسیار دور است و امروز آنها در جهت حفظ منافع ملی خود رفتار می‌کنند.